

NACIONALINIS VISUOMENĖS SVEIKATOS CENTRAS PRIE
SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJOS

ANTIMIKROBINIO ATSPARUMO VALDYMO GRUPIŲ 2022 METŲ VEIKLOS
APŽVALGA

Santrumpos

AMR – antimikrobinis atsparumas

ASPĮ – asmens sveikatos priežiūros įstaiga

NVSC – Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos

VSB – Visuomenės sveikatos biuras

TLK – teritorinė ligonių kasa

TURINYS

Santrumpos	2
Antimikrobinio atsparumo problema	4
Antimikrobinio atsparumo valdymo grupių veikla.....	4
1. Renginių organizavimas.....	5
2. Viešinimo priemonės	7
3. Metodinės medžiagos rengimas	8
4–5. Dokumentų rengimas ir duomenų analizės	9
6. Posėdžių organizavimas.....	10
Apibendrinimas.....	11

Antimikrobinio atsparumo problema

Antimikrobinis atsparumas – problema, su kuria susiduria visos Europos Sąjungos valstybės. Didelis antibiotikų pasirinkimas, jų prieinamumas ir augantis vartojimas skatina ne tik atsparių mikroorganizmų atsiradimą, bet ir naujų atsparumo antimikrobiniais vaistiniams preparatams mechanizmų atsiradimą. Antimikrobinis atsparumas išsivysto tuomet, kai bakterijos prisitaiko ir auga vartojant antibiotikus. Prisitaikymas priklauso nuo to, kaip dažnai yra vartojami antibiotikai. Kadangi antibiotikai yra priskiriami tai pačiai vaistų rūšiai, išsivysčius atsparumui vienam antibiotikui, gali atsirasti atsparumas ir visiems kitiems susijusiems antibiotikams. Pavojinga ir tai, kad atsparios antibiotikams bakterijos gali cirkuluoti žmonių ir gyvūnų populiacijose per maistą, vandenį ir aplinką.

Antimikrobinio atsparumo valdymo grupių veikla

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. kovo 5 d. įsakymu Nr. V-322 „Dėl Antimikrobinio atsparumo valdymo apskrityse tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Įsakymas) reglamentuotas antimikrobinio atsparumo valdymas apskrityse. NVSC departamentai yra antimikrobinio atsparumo valdymo apskrityse koordinatoriai. Kiekvienoje apskrityje yra įsteigta AMR valdymo grupė, kurios tikslas – skatinti ir diegti racionalų antimikrobinų preparatų vartojimą vykdant antimikrobinų vaistų suvartojimo bei atsparumo stebėseną ir valdymą, tyrimais ir gerąja praktika pagrįstą tinkamo antimikrobinų vaistų skyrimą.

Atkreiptinas dėmesys, kad AMR valdymo grupės veiklai įtakos turėjo COVID-19 pandemija, nes pirmąjį 2022 metų trečdalį NVSC dėmesys dar vis buvo sutelktas į minėtos pandemijos valdymą ir tik gegužės 1 d. Vyriausybės sprendimu ekstremalioji situacija dėl koronaviruso pandemijos buvo atšaukta.

AMR valdymo grupių apskrityse veikla, atsižvelgiant į Įsakymo priskirtas funkcijas, buvo vykdoma žemiau išvardintomis kryptimis:

1. renginių organizavimu;
2. taikant įvairias viešinimo priemones;
3. metodinės medžiagos rengimu;
4. dokumentų rengimu;
5. duomenų analize;
6. posėdžių organizavimu.

1. Renginių organizavimas

AMR valdymo grupės, siekdamos inicijuoti visuomenės švietimą tinkamo antimikrobinių vaistinių preparatų vartojimo ir antimikrobinio atsparumo klausimais, rengė konkursus (kryžiažodžių, plakatų), viktorinas, protmūšius, internetinius žaidimus, paskaitas, pamokėles bei mokymus. Taip pat buvo organizuojami pasitarimai, siekiant atkreipti dėmesį į atsakingą antimikrobinių medžiagų skyrimą. Didžiausią auditorijos dalį (17797 dalyviai) apėmę renginiai buvo nuotoliniu ir nenuotoliniu būdu organizuotos paskaitos bei pamokėlės (2419 dalyviai). Priklausomai nuo informacijos pobūdžio, renginiai buvo organizuojami konkrečių sričių specialistams: gydytojams, slaugytojams, veterinarijos gydytojams, pedagogams, farmacijos specialistams. Dėmesys buvo sutelktas ir į ugdymo įstaigų bendruomenę, ūkininkus, šeimas, senjorus, studentus bei plačiąją visuomenę.

Apskritis (priemonių sk.)	Priemonės pobūdis	Tikslinė grupė	Trumpas priemonės aprašymas	Dalyvių sk., ar priemonių sk.
Alytaus (2)	Pasitarimas	Veterinarijos gydytojai	Nagrinėtos antimikrobinių medžiagų atsakingo skyrimo, racionalaus antibiotikų vartojimo ūkiniams gyvūnams gydyti, ūkių biologinio saugumo reikalavimų taikymo akvakultūros ūkiuose ir registruotų veterinarinių vaistų naudojimo žuvų gydymui temos.	14
Šiaulių, Tauragės, Utenos (9)	Mokymai, nuotoliniai mokymai	Žemės ūkio bendrovių veterinarijos gydytojai ir atsakingi darbuotojai, šeimos gydytojai, visuomenė	Veterinarinių vaistų panaudojimas ir apskaita laikymo vietose, racionalus antibiotikų naudojimas, pažymint esminius racionalaus antibiotikų skyrimo aspektus. Mikroorganizmų atsparumas antimikrobinėms medžiagoms.	78
Kauno, Šiaulių (3)	Nuotolinės konferencijos, konferencijos	Gydytojai, slaugytojai, kt. ASPĮ specialistai,	Vaikų gydymo ir profilaktikos aktualijos infekcinių ligų kontekste.	348

		mokiniai, mokytojai, VSB atstovai, farmacininkai	Bakterijų atsparumas antibiotikams. Probleminis naujų antibiotikų vartojimas, racionalaus antibiotikų vartojimo stacionare sistemos pokyčių eiga.	
Alytaus, Kauno, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Utenos, Vilniaus (411)	Nuotolinės paskaitos, paskaitos	Mokyklų bendruomenė (mokiniai, tėvai, pedagogai), gydytojai, slaugytojai, ASPJ vadovai, administratoriai, infekcijų kontrolės specialistai, nėščiosios ir jų šeimos nariai. Farmacininkai, darbo ieškantys asmenys, ūkininkai, studentai, visuomenė	Paskaitų temos: ligų įvairovė, jų profilaktika ir galimi gydymo būdai, žinios apie antibiotikus ir jų vartojimą, naudą, pavojus bei žalą. Šlapimo takų infekcijų sukėlėjai vaikų amžiuje ir jų jautrumas antibiotikams. Supratimo apie mikroorganizmų atsparumą antimikrobinėms medžiagoms gerinimas. Racionali antibiotikų terapija esant kvėpavimo takų susirgimams. Mikroorganizmų epidemiologinė situacija ir mikroorganizmų atsparumo vystymosi tendencijos Lietuvoje. Peršalimas, jo gydymas. Rūpinimasis imunitetu. Rankų higiena, asmens higiena. Per orą plintančių infekcijų prevencija. Tuberkuliozės epidemiologiniai dėsningumai, tyrimai, prevencija. Hospitalines infekcijas sukeliančių mikroorganizmų nešiojimo rizikos veiksniai tarp studentų, besilankančių / dirbančių ligoninėse. Antimikrobinio atsparumo valdymo grupės veikla: geroji praktika.	17797 (565 nuotoliu)
Alytaus, Šiaulių, Vilniaus, Utenos, Kauno (15)	Protmūšiai, žinių tikrinimo akcijos, viktorinos, konkursai (kryžiažodžių, plakatų), žaidimas „Kahoot“ platformoje	Mokyklų bendruomenė (tėvai, mokiniai), senjorai, visuomenė	Žinių apie imunitetą, virusus, bakterijas, antibiotikus, mikrobu atsparumą antibiotikams patikrinimas.	1274
Panevėžio, Tauragės (5)	Seminarai	Ugdymo įstaigos, kolegijos bendruomenė, socialinės globos	Kvėpavimo takų infekcijos ir antimikrobinė terapija. Antimikrobinė terapija chirurgijoje. Dažniausiai cirkuliuojančių visuomenėje virusinių infekcijų gydymas. AMR situacija,	221

		įstaigų darbuotojai, gydytojai, slaugytojai	infekcijų kontrolė ir prevencija globos įstaigose. Antibiotikų išrašymo receptai.	
Tauragės, Vilniaus, Šiaulių (3)	Pamokėlės	Ugdymo įstaigų bendruomenė	Natūraliai gamtoje randami vitaminai. Atsakingas ir tinkamas antibiotikų vartojimas. Mikroorganizmų atsparumas antibiotikams.	2419
Šiaulių, Vilniaus (3)	Konsultacijos, praktiniai užsiėmimai	Visuomenė	Aktualūs klausimai užkrečiamųjų ligų tema, skiepai ir antimikrobinio atsparumo problema.	45

2. Viešinio priemonės

Pagrindinės viešinio priemonės, kurias pasirinko AMR valdymo grupės apskrityse 2022 m., buvo: vaizdo siužetai, stendai, plakatai, skelbimai bei dalyvavimas pokalbių laidose. Minėtos viešinio priemonės buvo orientuotos ne tik į plačiąją visuomenę, bet kartu ir į ugdymo įstaigų bendruomenę bei konkrečių sričių specialistus (gydytojus, slaugytojus). Stendai, plakatai ir skelbimai tikslingai buvo skirti ASPJ pacientams arba ugdymo įstaigų auditorijai. Pagrindiniai informacijos viešinio įrankiai, kurie apėmė didžiąją dalį visuomenės ir kuriuose buvo aptartas atsakingas antibiotikų vartojimas: minima Europos supratimo apie antibiotikus diena, kalbama apie gripą, tuberkuliozę – internetas (tinklapiai), radijo ir televizijos laidos bei straipsniai spaudoje.

Apskritis (priemonių sk.)	Priemonės pobūdis	Tikslinė grupė	Trumpas priemonės aprašymas
Alytus, Šiaulių, Telšių, Kauno, Marijampolės, Panevėžio, Utenos (15)	Straipsniai žiniasklaidoje, VSB tinklapiuose, socialiniuose tinkluose, vietinėje spaudoje, moksliniame žurnale.	Ugdymo įstaigų bendruomenė, visuomenė, gydytojai, slaugytojai	Straipsnių temos: antibiotikų atsakingo skyrimo, vartojimo svarba, galimos pasekmės, antimikrobinis atsparumas. Profilaktiniai skiepai vaikams. Sezoninis gripas: ką pravartu žinoti ir kaip nuo jo apsisaugoti. Tuberkuliozės epidemiologinė situacija, prevencija.

Šiaulių, Tauragės, Utenos, Vilniaus Marijampolės (16)	Stendai	Ugdymo įstaigų bendruomenė, ligoninių pacientai	Pristatyta informacija apie antibiotikų paskirtį, vartojimą, rankų higieną.
Šiaulių, Vilniaus (4)	Vaizdo siužetai ASPJ esančiuose LCD ekranuose, socialiniame tinklalapyje	Visuomenė, pedagogai, mokiniai, pacientai	Siužetai, raginantys pasiskiepyti nuo gripo.
Marijampolės, Tauragės, Klaipėdos	Plakatai	ASPJ, visuomenė, ugdymo įstaigų bendruomenė	Informacija apie antibiotikų vartojimą, mikroorganizmų atsparumą antimikrobinėms medžiagoms, pagrindines antibiotikų vartojimo klaidas, tinkamą antibiotikų vartojimą.
Šiaulių (1)	Skelbimas	Pirminės sveikatos priežiūros centro pacientai	Skatinimas skiepytis nuo gripo.
Kauno, Šiaulių, Vilniaus (5)	Pokalbiai televizijos laidose, radijo stotyse	Visuomenė	Europos supratimo apie antibiotikus dienos minėjimas, pokalbis apie skiepus. Antimikrobinio atsparumo aktualijos, informacija apie antibiotikų vartojimą. Profilaktinės priemonės, siekiant išvengti gripo. Infekcijų diagnostika, sukėlėjo jautrumo antimikrobinėms medžiagoms nustatymas. Meningokokinė infekcija.

3. Metodinės medžiagos rengimas

Brošiūros ir lankstinukai buvo pagrindinės priemonės, kuriomis 2022 m. ugdymo įstaigų bendruomenei, ūkininkams, nėsčiosioms, ligoninių pacientams ir jų lankytojams bei senjorams buvo pateikta informacija apie profilaktinius skiepus, AMR atsparumą, atsakingą antibiotikų vartojimą. Taip pat buvo parengtos dvi rekomendacijos, orientuotos į vakcinacijos aprėpčių didinimą (ASPJ personalui) ir suaugusiųjų vakcinaciją – visuomenei.

Apskritis (priemonių sk.)	Priemonės pobūdis	Tikslinė grupė	Trumpas priemonės aprašymas	Dalyvių sk., ar priemonių sk.
Šiaulių (1)	Brošiūros	Nėščiosios	Informacija apie profilaktinius vaikų skiepus.	50 vnt.
Šiaulių, Tauragės, Utenos, Vilniaus (6)	Lankstinukai	Ūkinių gyvūnų laikytojai, ligoninių pacientai bei jų lankytojai, veterinarai, pedagogai, tėvai.	Informacija antimikrobinio atsparumo, atsakingo antibiotikų vartojimo temomis. Patarimai veterinarams, ūkininkams.	761 vnt., o gyvūnų laikytojams dalinta pagal poreikį
Vilniaus (2)	Rekomendacijos	ASPĮ personalas, visuomenė	Susijusios su vakcinacijos aprėpčių didinimu ir suaugusiųjų skiepijimu Lietuvoje.	2 rūšių rekomendacijos

4–5. Dokumentų rengimas ir duomenų analizės

Atsižvelgiant į tai, jog AMR valdymo grupių viena iš funkcijų yra planuoti, organizuoti ir koordinuoti antimikrobinio atsparumo ir antimikrobinų vaistinių preparatų vartojimo stebėseną apskrityse, 2022 m. buvo parengtos vaistinių preparatų vartojimo duomenų analizės, paremtos TLK duomenimis apie kompensuojamųjų antibiotikų skyrimą. Kiti dokumentai, kuriuos AMR valdymo grupės ruošė, buvo: AMR grupių veiklos ataskaitos, veiklos planai, raštai ar įsakymai. Taip pat 2022 m. buvo organizuota apklausa, susijusi su Lietuvos gyventojų žiniomis apie antibiotikų vartojimą. Šios apklausos rezultatai vėliau buvo pristatyti Higienos instituto organizuojamame renginyje „Antimikrobinio atsparumo valdymas Lietuvoje“.

Apskritis (priemonių sk.)	Priemonės pobūdis ir pavadinimas	Trumpas priemonės aprašymas
Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Alytaus (81)	Raštai	Dėl duomenų pateikimo antibiotikų analizei, veiklos planų, kvietimų į renginius, antimikrobinio atsparumo valdymo grupių atnaujinimo, paskaitų organizavimo.
Vilniaus, Kauno, Telšių, Panevėžio, Marijampolės, Utenos, Alytaus, Šiaulių, Tauragės, Klaipėdos (10)	Metinės ataskaitos	Metinės AMR valdymo grupių apskrityse ataskaitos.
Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Telšių, Vilniaus (8)	Įsakymai	Pakeistos AMR valdymo grupių sudėtys.
Alytaus, Tauragės, Marijampolės, Utenos, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Kauno, Telšių, Vilniaus (14)	Duomenų analizės	Susijusios su kompensuojamųjų antibiotikų skyrimu, skiepijų aprėptimis ir nepaskiepijimą lemiančiomis priežastimis. Gyventojų apklausos, susijusios su antibiotikų vartojimo žiniomis.
Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Alytaus (10)	Veiklos planai	Veiklos planų aptarimai ir patvirtinimai.

6. Posėdžių organizavimas

2022 m. buvo organizuojami AMR grupių posėdžiai Alytaus, Kauno, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Panevėžio ir Vilniaus AMR grupėse. Aptartos veiklos ataskaitos ir planų projektai, kompensuojamų antibiotikų tikslingo skyrimo vaikams vertinimas pirminėse ASPJ.

Apibendrinimas

1. Nors 2022 m. pirmąjį trečdalį šalyje dar tęsėsi valstybės lygio ekstremalioji situacija, AMR grupės pakankamai aktyviai vykdė su antimikrobinio atsparumo valdymu susijusią veiklą. Buvo organizuojami įvairūs renginiai (paskaitos, seminarai, mokymai, konferencijos ir t.t.), naudojamos įvairios informacijos viešinimo priemonės (stendai, plakatai, straipsniai, konkursai, vaizdo siužetai ir pan.), rengiama metodinė medžiaga, vykdoma duomenų analizė bei organizuojami posėdžiai.
2. Populiariausia ir didžiausią apskaičiuojamą auditorijos pasiekiamumą turinti AMR grupių veiklos įgyvendinimo priemonė buvo nuotoliniu arba kontaktiniu būdu organizuotos paskaitos, skirtos ugdymo įstaigų bendruomenėms, plačiajai visuomenei arba išskirtinai orientuotos į tam tikrų sričių specialistus: veterinarijos gydytojus, farmacininkus, studentus, žemės ūkio bendrovių darbuotojus, sveikatos priežiūros specialistus ir kt. Ši priemonė sutraukė net apie 18 000 dalyvių.
3. Pagrindine informacijos viešinimo priemone tapo straipsniai žiniasklaidoje ir internetiniuose tinklapiuose, tačiau ir vaizdo siužetai bei skelbimai, kuriuos pacientai galėjo matyti ASPĮ, buvo skirti tikslinei auditorijai, siekiant paskatinti vakcinaciją nuo gripo.
4. Pagrindinės temos, kuriomis apskričių AMR valdymo grupės 2022 m. kalbėjo su skirtingomis auditorijomis, įvairiomis komunikacijos priemonėmis – sąmoningas antibiotikų vartojimas bei atsparumo antimikrobiniais vaistiniams preparatams problema.
5. Visų apskričių AMR valdymo grupės parengė ambulatorinių ASPĮ antimikrobinio atsparumo valdymo veiklos vertinimus.
6. Septyniose apskrityse 2022 m. buvo atnaujinta AMR valdymo grupių veikla, susijusi su posėdžių organizavimu.